

Doprinos žena ekonomiji Crne Gore u vrijeme COVID-19 pandemije

Pripremio: Miloš Vuković

CRNOGORSKI SOCIO-EKONOMSKI KONTEKST UZROKOVAN VIRUSOM COVID19 JE IZAZOVAN

- U veoma kratkom vremenskom periodu, pandemija izazvana virusom COVID-19 razarajuće je djelovala na globalno tržište rada
- Ni Crna Gora nije ostala imuna na uticaj virusa COVID-19; njegov se uticaj snažno osjeća kroz sve sfere našeg društva
- Uprkos postojećoj zakonskoj obavezi o vođenju po polu razvrstane statistike i kreiranju politika kojima se mjeri učinak prema ženama i muškarcima (Zakon o rodnoj ravnopravnosti), u praksi se ovaj Zakon slabo primjenjuje jer nema sankcija, nedostaju institucionalni kapaciteti za integrisanje principa rodne ravnopravnosti bio slučaj kada su se donosile odluke o državnim mjerama podrške
- Svi podaci ukazuju na poznatu činjenicu da žene u Crnoj Gori nijesu ravnopravne sa muškarcima.

DRUŠTVENI I EKONOMSKI POLOŽAJ ŽENA U CRNOJ GORI ODUVIJEK JE BIO NEDOVOLJNO INKLUZIVAN

- U istorijskom kontinuitetu, žene u Crnoj Gori imaju manja primanja, bile su više zaposlene u slabije plaćenim sektorima privrede, uz istovremenu manju zastupljenost u odnosu na muškarce na rukovodećim položajima
- Pitanje ženskih prava u Crnoj Gori se površno razmatra
- Rodna neravnopravnost se ispoljava kroz nedovoljnu političku participaciju žena, ekonomsku nejednakost, neravnopravnu podjelu obaveza u porodici i sličnih društvenih pojava
- Žene su snažno pogođene tranzicijom, među prvima su ostajale bez posla, većinski su dio nezaposlene populacije, radile su na slabije plaćenim poslovima i praktično izostale iz vodećih ekonomskih grupacija koje su prisvojile najveći dio novostvorenih vrijednosti
- Koncentracija kapitala u rukama pojedinaca praktično ne prepoznaje ženski rod
- Izražene su nevidljivost ove problematike, izostanak znanja i kapaciteta institucija, nedovoljni finansijske investicije ali i investicije znanja u ravnopravnost
- Uticaj virusa COVID19 je imao značajan ali neravnomjeran uticaj na žene

PANDEMIJA VIRUSA COVID-19 IMAO JE RAZARAJUĆI UTICAJ NA CRNOGORSKO TRŽIŠTE RADA

- Prema podacima Monstata, broj zaposlenih lica u periodu februar - jun manje je za 11.755 lica
- Nijesu dostupni podaci o gender statistici zaposlenih lica
- Prema podacima Zavoda za zapošljavanje, broj nezaposlenih lica od kraja februara do kraja juna se povećao za 17,7% ili 6.308 lica.

U PERIODU FEBRUAR - JUN, POSEBNO SNAŽAN UTICAJ VIRUSA COVID-19 JE IMAO NA POVEĆANJE NEZAPOSLENOSTI ŽENSKE POPULACIJE

- Najveći procenat porasta nezaposlenih žena je u kategoriji starosti 15 do 24 godine (29,6%)
- Najveći porast broja nezaposlenih žena je u kategoriji 31 do 40 godine (984 manje zaposlenih žena)
- Kategorija nezaposlenih žena koje traže posao do godinu dana, bilježi porast od čak 38,7%
- U brojčanom iskazu, novih 2.828 nezaposlenih žena traži posao do godine dana, što jasno govori o uticaju virusa COVID-19

PAD NETO ZARADA ŽENA ZA ČETIRI MJESECA USLJED DJELOVANJA VIRUSA COVID-19, IZNOSI 2,34 MILIONA EURA

- **PAD ZARADA U SLJEDEĆIM SEKTORIMA:**

- pružanja smještaja i ishrane (2.575.200 eura),
- poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (2.016.000 eura)
- i sektoru trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala (939.600 eura)

- **RAST ZARADA U SEKTORIMA:**

- zdravstvo i socijalna zaštita, obrazovanje, državna uprava, informisanje, građevinarstvo,
- snadbijevanje vodom, snadbijevanje električnom energijom, vađenje rude i kamena.

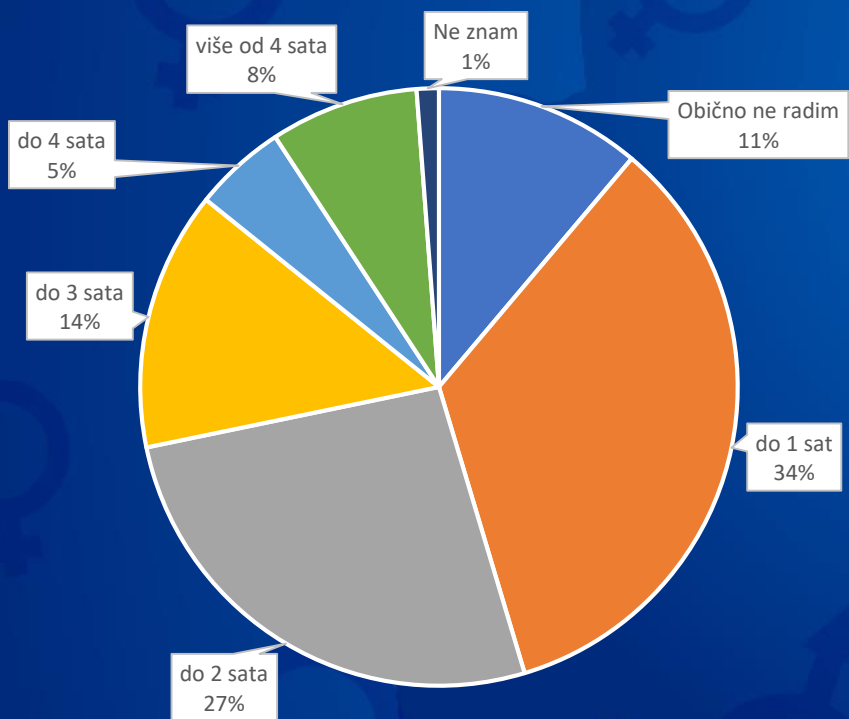
KLJUČNI NALAZI – ŽENE NA TRŽIŠTU RADA

- Žene koje rade u privatnom sektoru snažnije su pogođene od žena koje rade u javnom sektoru
- Broj nezaposlenih žena se u periodu od kraja februara do kraja juna povećao za 3.560, što predstavlja 56% ukupnog broja novih nezaposlenih lica
- Evidentan je pad neto zarada žena u toku pandemije: za četiri mjeseca, ukupan pad neto zarada žena u Crnoj Gori kumulativno iznosi 2.347.600 eura

PROBLEMATIKA NEPLAĆENE NJEGE I RADA U DOMAĆINSTVU (CARE ECONOMY)

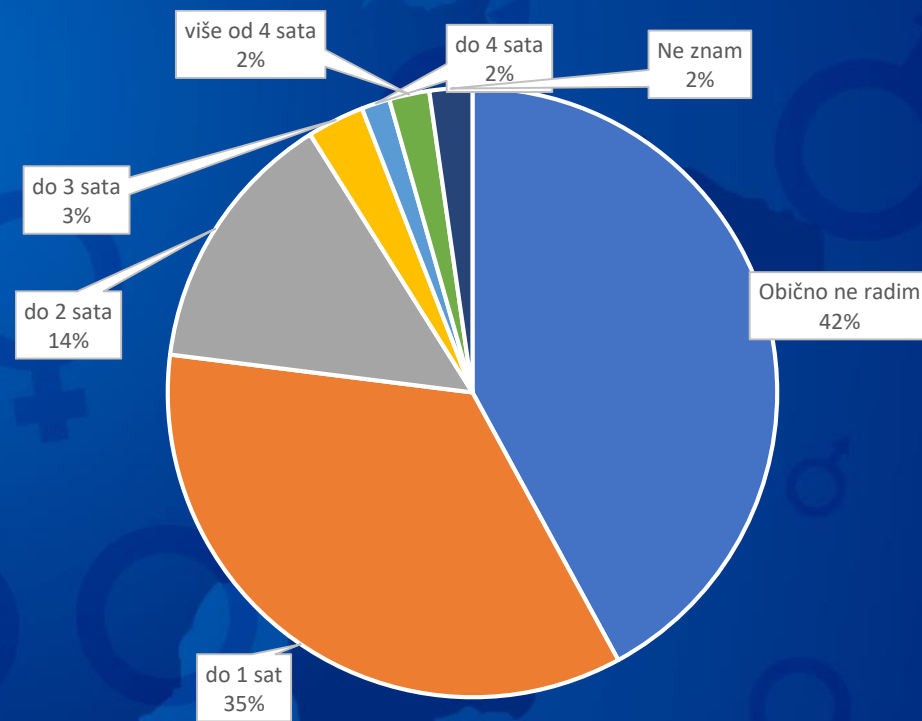
- Kao i plaćena njega, neplaćena njega i rad u domaćinstvu su od presudnog značaja za dobrobit pojedinaca i društva u cjelini jer doprinose boljem funkcionisanju ukupne društvene zajednice
- Potpuno neopravdano se smatra da je ovaj podatak manje relevantan za kreiranje ekonomskih i socijalnih politika
- Za Crnu Goru, ne postoje podaci o neplaćenom radu koji se odnosi na neplaćenu njegu i rad u domaćinstvu

ŽENE U CRNOJ GORI PROVODE MNOGO VIŠE SATI NA POSLOVIMA NEPLAĆENE NJEGE NEGO MUŠKARCI

■ Obično ne radim ■ do 1 sat ■ do 2 sata ■ do 3 sata
■ do 4 sata ■ više od 4 sata ■ Ne znam

Žene

■ Obično ne radim ■ do 1 sat ■ do 2 sata ■ do 3 sata
■ do 4 sata ■ više od 4 sata ■ Ne znam

Muškarci

ČAK 90% ŽENA NAJMANJE JEDAN SAT DNEVNO PROVEDE U POSLOVIMA NEPLAĆENE NJEGE I RADA U DOMAĆINSTVU

% žena	Broj sati						
	Obično ne radim	do 1 sat	do 2 sata	do 3 sata	do 4 sata	više od 4 sata	Ne znam
VRSTA POSLOVA							
Kuvanje i posluživanje obroka	6,80%	21,20%	32,80%	24,60%	5%	8,30%	1,40%
Čišćenje i održavanje vlastitog stana i okoline	4,50%	22,70%	33,30%	15,70%	9,40%	13,50%	1%
Kupovina namirnica za porodicu i domaćinstvo	22,20%	58,80%	13,10%	1,80%	0,60%	2,30%	1,20%
Prosječno	11%	34%	26%	14%	5%	8%	1%

ZA TRI MJESECA PANDEMIJE, ŽENE SU OSTVARILE 122 MILIONA EURA NOVČANOG EKVIVALENTA VRIJEDNOSTI NEPLAĆENE NJEGE I RADA U DOMAĆINSTVU, ŠTO JE ČAK 90% VIŠE OD MUŠKARACA

	Obično ne radim	do 1 sat	do 2 sata	do 3 sata	do 4 sata	više od 4 sata	Ne znam	Ukupno
Žene	-	20.814.312	32.103.086	25.597.347	12.160.260	29.306.227	2.334.770	122.316.002
Muškarci	-	22.594.375	18.213.613	5.891.370	3.884.420	8.286.762	4.695.832	63.566.372
Žene vs muškarci		- 1.780.063	13.889.474	19.705.977	8.275.840	21.019.464	- 2.361.062	58.749.630

DOPRINOS NEPLAĆENE NJEGE I RADA U DOMAĆINSTVU NACIONALNOJ EKONOMIJI JE OGROMAN I ČINI 15% BDP

	Iznos 12 mjeseci	%	% u BDP
Žene	489.264.008	66%	10%
Muskarci	254.265.488	34%	5%
Ukupno	743.529.496		15%

IAKO JE BROJ ŽENA U CRNOJ GORI VEĆI OD BROJA MUŠKARACA, ONE MANJE DOPRINOSE BDP-U

Stavka	Iznos / %	Stavka	Iznos / %
BDP (2018)	4.663.130.000	BDP	4.663.130.000
Broj žena	313.793	Broj muškaraca	306.236
Doprinos žena BDP u eurima	2.038.285.917	Doprinos muškaraca BDP u eurima	2.624.844.082
Doprinos žena BDP u %	44%	Doprinos muškaraca BDP u %	56%
BDP per capita žene	6.496	BDP per capita muškarci	8.571
U odnosu na BDP per capita	86%	U odnosu na BDP per capita	114%

KLJUČNI NALAZI - NEPLAĆENI RAD

- Neplaćeni rad se ne prepoznaje u zvaničnim statistikama. Procjenjuje se da su za tri mjeseca pandemije COVID-19, žene ostvarile 122,3 miliona eura novčanog ekvivalenta vrijednosti neplaćene njege i rada u domaćinstvu, što je za 92% više od muškaraca koji su ostvarili 63,5 miliona eura
- Procjenjuje se da žene, iako čine većinu stanovništva, doprinose BDP-u Crne Gore sa 2,038 milijardi eura, što čini 43,71% BDP-a na kraju 2018. godine.
- Svi podaci ukazuju na poznatu činjenicu da žene u Crnoj Gori nijesu ravnopravne sa muškarcima.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE MJERENJA EKONOMSKOG POLOŽAJA ŽENA U CRNOJ GORI

- Prepoznati da su poslovi u sferi njege od suštinskog značaja, i plaćeni i neplaćeni rad, te dizajnirati mjere kojima se briga o drugima može nesmetano odvijati na način što će se pružaoci njege izuzeti iz restriktivnih mjera, a obezbijediti pojačane zaštitna oprema, kao i dodatno plaćanje za njihov rad.
- Ohrabriti kroz kampanje veće učešće muškaraca u neplaćenom radu u kući, posebno za vrijeme trajanje mjera rada od kuće ili kada žene redovno radetokom ostalih.
- Obezbijediti statističke podatke svih državnih organa za mjerenje neplaćenih poslova njege i rada u domaćinstvu ženske populacije;
- Kontinuirano sprovođenje istraživanja o uticaju virusa COVID-19 na žensku populaciju;
- Obezbijediti podatke o državnoj pomoći razvrstane po polu;

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE MJERENJA EKONOMSKOG POLOŽAJA ŽENA U CRNOJ GORI

- Objedinjavanje raznih baza podataka kako bi se dobili sistematizovani podaci koji se odnose i na žensku i na mušku populaciju;
- Potrebno je sistemski analizirati uticaj predloženih politika i mjera na žene i muškarce i dizajnirati poseban paket mjera koji se odnose na posebne potrebe kako ženske tako i muške populacije;
- Pregledati i redefinisati stare i usvojiti nove, proaktivne politike za poboljšanje položaja ženske populacije u Crnoj Gori.
- Redefinisanje ciljeva makroekonomske i sektorske ekonomske politike koji će uključivati ostvarivanje ekonomskog osnaživanja žena

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJE MJERENJA EKONOMSKOG POLOŽAJA ŽENA U CRNOJ GORI

- Prepoznavanje značaja neplaćene njege i domaćeg rada, kao i neformalnog zapošljavanja u makroekonomskoj i sektorskoj ekonomskoj politici
- Korišćenje makroekonomske politike, investicija, sektorskih politika i politika u vezi tržišta rada kako bi se povećao broj pristojnih poslova koji je dostupan ženama, posebno onih koje su na dnu ekonomske piramide
- Maksimalno povećavanje fiskalnog prostora za ulaganje u ekonomsko osnaživanje žena
- Izgradnja ekonomske otpornosti i promovisanje bezbijednosti prihoda žena radnika
- Omogućavanje većeg kolektivnog glasa ženama u donošenju odluka o ekonomskim politikama države.